

Feledy Balázs

RAJZSZOBROK

RÉSZLETEK ZILAHY ZOLTÁN SZOBRÁSZMŰVÉSZ ALBUMÁBÓL

A művész esetében rajz és szobor nem két önmegvalósítási forma, hanem sajátos egyedi szimbiózis, együttesség. Zilahy Zoltán úgy rajzol és olyan rajzot készít, amely nem a lehetőségét hordja magában egy későbbi szobornak, hanem rajzai maguk – sajátos imaginárius módon – egyben szobrok is.

A szó szoros értelmében tehát szobrász rajzokat látunk, melyek mindegyikében ott a plasztika. Ezek a rajzok, miközben egy nagy hagyományú rajzművészet képviselői, aközben a XXI. század művei is. Ugyanis elárulható, hogy a művész igénybe veszi a számítógépet, a rajzok első változatait beszkenneleli, különböző méretekben kinyomtatja, majd újra történnek manuális beavatkozások rajzi kiegészítések. A különböző folyamatok végén állnak előttünk a véglegesnek tekinthető művek, melyekről aztán ő maga készíti a műtárgyfotót, s amelyek e kötetben ritkán jelenhetnek meg egy az egyes méretarányban – hiszen kiadványról és nem kiállításról van szó –, ám szuggesztivitásuk, atmoszférájuk minden esetben igen erős.

Zilahy Zoltán rajzainál alapvető fontosságú, hogy munkái szintetizálva és szisztematikus alkotó tevékenységet követően egyaránt a tradíció és az innováció művei. Döntően fontos az alkotó számára – tudásban és szemléletben egyaránt – a hagyomány, az emberiség, valamint a magyarság kultúrtörténetének és művészettörténetének minden fundamentuma. Művészeti formavilágát a hagyományra építi, rajztudása is nagy példákat és példaképeket követ, a rajzi felkészültség nála minden munkájánál döntő kíváncsi.

De! Ugyanakkor a kor, korunk, az innováció, a megújulás személyisége is az alkotó, aki az imént emlegetett tradicionális tudásra építi rá a 2019-es év minden általa elérhető technikai tudását, szemléletét. Az innováció kifejezést manapság nem művészeti zsargonként használjuk, hanem inkább gazdasági kategóriaként. Ez esetben jogos ennek alkalmazása, mert Zilahy Zoltán rajzi minőségét olyan high-tech módozatokkal frissíti, amely indokolja az innováció fogalom használatát.

Zilahy Zoltán tehát rajzait kidolgozza, átdolgozza, felnagyítja, számítógépen véglegesíti, bár az is előfordul, hogy a végeredménynek tekintett műre is rákerül még egy kréta-húzás vagy ceruzaív. S most csak jelezzük, hogy e rajzok további művészeti alkalmazását bővítheti (esetében bővíti is!), amikor e munkák többszörös nagyságban felnagyítva és kinyomtatva, mint bannerek (molínók) véglegesülnek, kiállítási tárgyakká transzponálódnak. Akár az időjárás megpróbáltatásait is jól viselik, szabad téren is kiállíthatók (van is erre már példa), s a nagyítás során is megőrzik rajzi minőségüket.

A művész 6/B-s ceruzával rajzol, s mint látható, a szigorúbb vonalképzés és a tónusozás egyaránt erőssége, de vannak színes rajzai is, ám a szint minden munkájánál úgy alkalmazza, mint plaszticitást erősítő tényezőt.

*Dávid – ceruzarajz 24x19 cm
(2011)*

Amikor átlapozzuk könyvét, akkor azonnal érzékeljük tematikáinak változatosságát, szélességét, tágaságát, stílusának szemléleti különlegességét.

Miközben a művész egy-egy témájában nagyon is ragaszkodik az előtte elterülő látványhoz, illetve az általa elképzelt látványhoz, azonközben ezek a valósághoz ragaszkodó rajzok elrugaszkodni is tudnak a fantázia világába, majd ezzel együtt új funkcióit is kapnak, amikor végső megvalósulásukban tele vannak jelképekkel, mintegy szimbólumokat is hordozó művekké alakulhatnak, alakulnak. Különös felfigyelnünk arra, hogy mennyire vezérli a történelmi, az antik, valamiféle klasszicizálódást is magában hordozó eszménye – (historia est magistra vitae = a történelem az élet tanítómestere) –, ugyanakkor érzékeljük, hogy milyen közel áll hozzá a természet, a natúra világa, s ez a körülmény mennyire befolyásolja művészetét (natura artis magistra = a természet a művészet tanítómestere).

Összességében elmondható, hogy miközben ezek a rajzok szuverén, önálló műveknek tekinthetők, ezzel együtt úgynevezett tanulmányrajzok, vagyis előtanulmányok egy-egy későbbi szobor megvalósulásához, ám nem kizárva a rajzszobor lehetőségét, amelyről már szó volt és még szó lesz. Nem elhanyagolható szempont, hogy a rajzok sora szinte végigkíséri egész pályáját. Éppúgy látunk a kötetben több mint harminc évvel ezelőtt készült munkát, mint az elmúlt hónapokban megvalósultat. De vissza az emberközpontúságához. Érdeklődésének és figyelmének tágaságát jelzi, ahogy központba kerül a már jelzett történelmiség, az ókori szépségeszemlélyhez közelítés, hogy milyen elmélyültséggel készít rajzokat ókori szobrok másolatairól, de kiemelt fontossága van az egyetemes művészettörténet – számára is fontos – nagyjainak. Így születik meg puha, plasztikus rajza még főiskolás éveiben Donatello műve láttán.

Szívesen foglalkozik a magyar múlt jeleivel. Hol szinte egyvonalas rajzként jeleníti meg a zeneszerző-zongoraművész fejkarakter ívét, hol szinte expresszíven szárnyaló, tónusgazdag, plaszticitással teli rajzban, amelyeken a koncentrált Liszt éppúgy érzékelhető, mint a meditáló, hitét gyakorló, tőprengő gondolkodó. Az a munkamódszer és válogatási, szerkesztői elv, hogy egy-egy jeles személyiségről a művész több rajzot is beválogat a kötetbe, nem csak szellemi vonzalmait jelzi, de egyben mindig feltűnően karakterizálják rajzi technikájának variabilitását, változatosságát. Apponyi Albertről készített több munkája arra is utal, hogy erősen foglalkoztatja egy Apponyi köztéri szobor gondolata, terve, ezért is válik fontossá a több fejportrén túl az egész alakos vázlat is. Irodalmi vonzalma érzékelődik, amikor Ady Endréről és Krúdy Gyuláról, illetve József Attiláról és Radnóti Miklósról készült rajzait látjuk.

Érzelmekre is erősen hatnak azok a rajzai, melyek 1956-os dokumentum és riportfotók alapján készültek. Furcsa feszültség megteremtésére képes a rajzoló szobrász akkor, amikor a puritán és feszültségekkel teli fényképek alapján egyedi értelmezésű, szubjektív kiemelésű

*Sisakos fej – ceruzarajz 9x9 cm
(1990)*

sekkel, hangsúlyokkal teli rajzokat készít, többször csak jelzésszerű felvillantásokkal.

A forradalmi láz éppúgy jelen van, mint a tragikus fájdalom.

Zilahy Zoltán azonban így is, tehát rajzain keresztül is kinyilvánítja, hogy ő e kor, a XX–XXI. század alkotója. Ábrázolásai nagy részét fotográfiák, illetve régi (korabeli) metszetek, másolatok, reprodukciók alapján kell készítenie. Ez a művész számára abból a szempontból nem könnyű feladat, hogy el kell kerülni a pusztán naturális leképezés veszélyét, de nem szabad átesnie a kép lényegét jelentő, például arcvonások egzakt visszaadásának mellőzésébe. Zilahy Zoltán jól halad e kockázatok Szköllái és Kharübdisei között, egyéni rajzi felfogása jól érzékelhető. Megfigyelhető, hogy a rajzokon nemcsak az anatómiai arányosság, pontosság a fontos, hanem döntővé válik a tekintetek, a nézés egyéni megragadása, azok kiemelése, melyek megrajzolása még egyénibbé

és hitelesebbé teszi a műveket. A rajzoló számára természetesen fontos az öltözetek, a gyűrődések, a kopottság és az elegancia megjelenítése is, melyek mindig korjellemzőek is egyben.

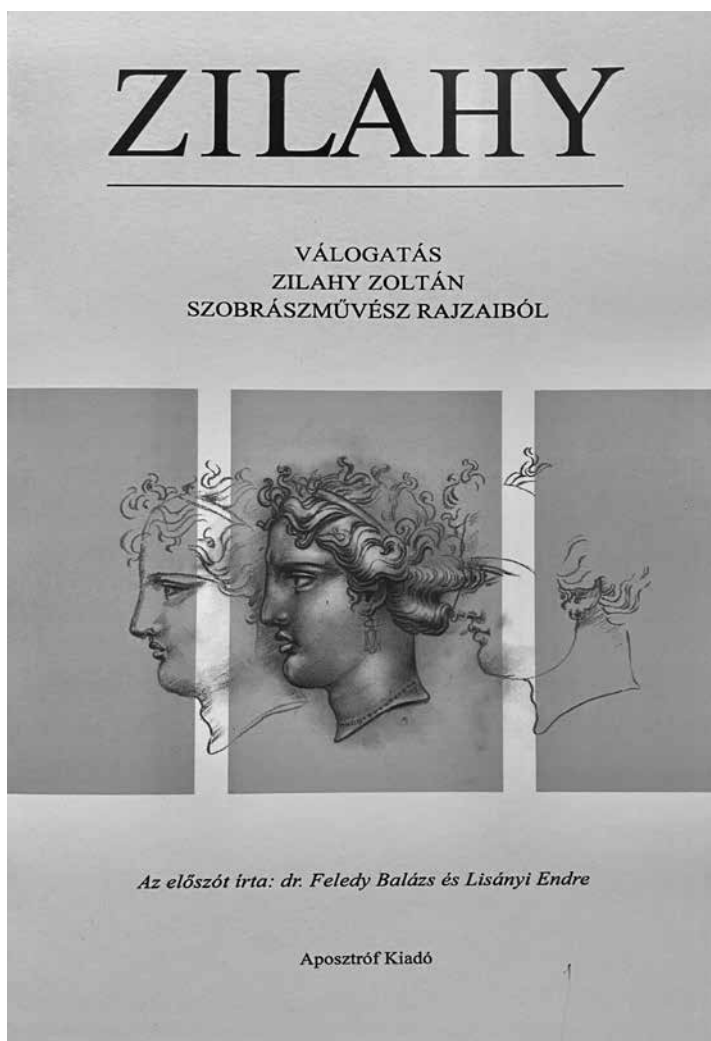
Csak utalunk arra, hogy e kötet természetesen erősen szelektált válogatás Zilahy Zoltán rajzainak sokaságából, melyek íve a magyar történelmi múlt megidézésétől eljut éppen Mick Jagger vagy John Lennon szintén ikonikus alakjának megjelenítéséig is. Izgalmas látnunk, hogy természetesen erőteljes emberközpontú rajzi szemléletében milyen sok hely jut az állatoknak, különösen a lovaknak, de ugyanígy mondjuk a kakasnak, vagy épp az oroszlánnak.

Zilahy Zoltán korán elkötelezte magát a szobrászat mellett. 1958-ban született, 1972-ben felvételt nyert a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolába – és ez fontos –, annak plasztikus osztályába. Már itt jó közegbe került, osztálytársai közül többen később szintén jeles szobrászok lettek. Pályaválasztására döntő hatással volt kitűnő szobrászatanárának tudása, felkészültsége, szemlélete, nevezetesen Borbás Tiboré. Mesterével később is kapcsolatban maradt a szobrász haláláig, 1995-ig. Technikai ismereteinek gazdagodása nagyrészt neki köszönhető. Az érettségit követően, 1979-től a Magyar Képzőművészeti Főiskola szobrász szakos hallgatója volt, ahol mesterétől, a Kossuth-díjas Somogyi Józseftől a lendületes mintázás elsajátításához kapott instrukciókat. Ekkor ismerkedett meg a kitűnő képességű Török Richárd szobrászművésszel, akivel annak haláláig (1993) baráti-szakmai kapcsolatban állt. A főiskola szobrász szakának akkori megújulását jelzi, hogy ekkor kezdett tanítani az oktatásba idősen visszatérő Borsos Miklós szobrászművész.

1985-től tagja a Művészeti Alapnak, majd utódszervezetének, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének. Az elmúlt évtizedekben nagy formaérzékkel rendelkező, magas szintű mintázási felkészültségű, technikákat bravúrosan értő és alkalmazó szobrászként van jelen a magyar művészeti életben, akinek köztéri szobrai elsősorban a Jászságban valósultak meg.

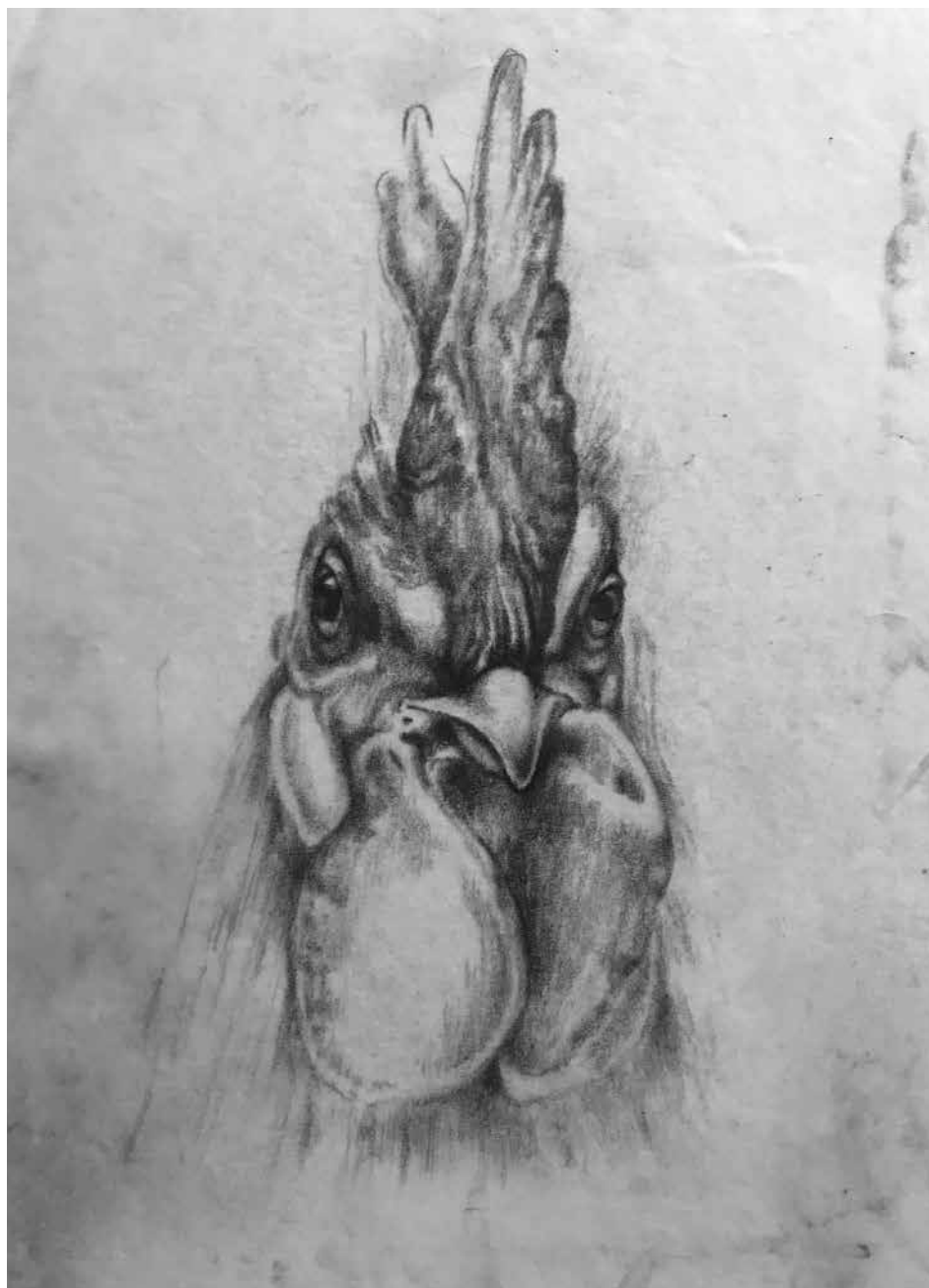
Jászberény főterén 1994 óta áll a Drapériás nő (Korsós lány), az Ady Endre utcában pedig a költő szobra található (1989). Jászsószentgyörgyön, Jászárokszálláson és Jászfényszarun Petőfi Sándorról készült alkotásai láthatók (1988, 1986, 1987).

Előljáróban címként ez a kifejezés került ezen írás élére: Rajzszobrok. Valószínűleg ön-ellentmondásnak lehet minősíteni ezt a kifejezést, hiszen valami vagy rajz, vagy szobor, már csak azért is, mert az egyik sík, a másik térbeli kiterjedésű. Egyértelmű lenne e kifejezés fordítottja: szoborrajzok. Az igen! Olyan rajzok, amelyek szobrokról készültek vagy esetleg szobortervek. De itt nem erről van szó. Zilahy Zoltán e munkái ennél többek. Ezek – mint ezt már jeleztem is – úgy rajzok, hogy egyben szobrok is. Megtörtént a művészi alkotómunka döntő lépése: rajzokban plasztikák születtek.

Alvó oroszlán – ceruzarajz 15x11 cm (1955)

Kakas – ceruzarajz 15x7 cm (1990)

Liszt Ferenc – ceruzarajz 17x16 cm (2000)

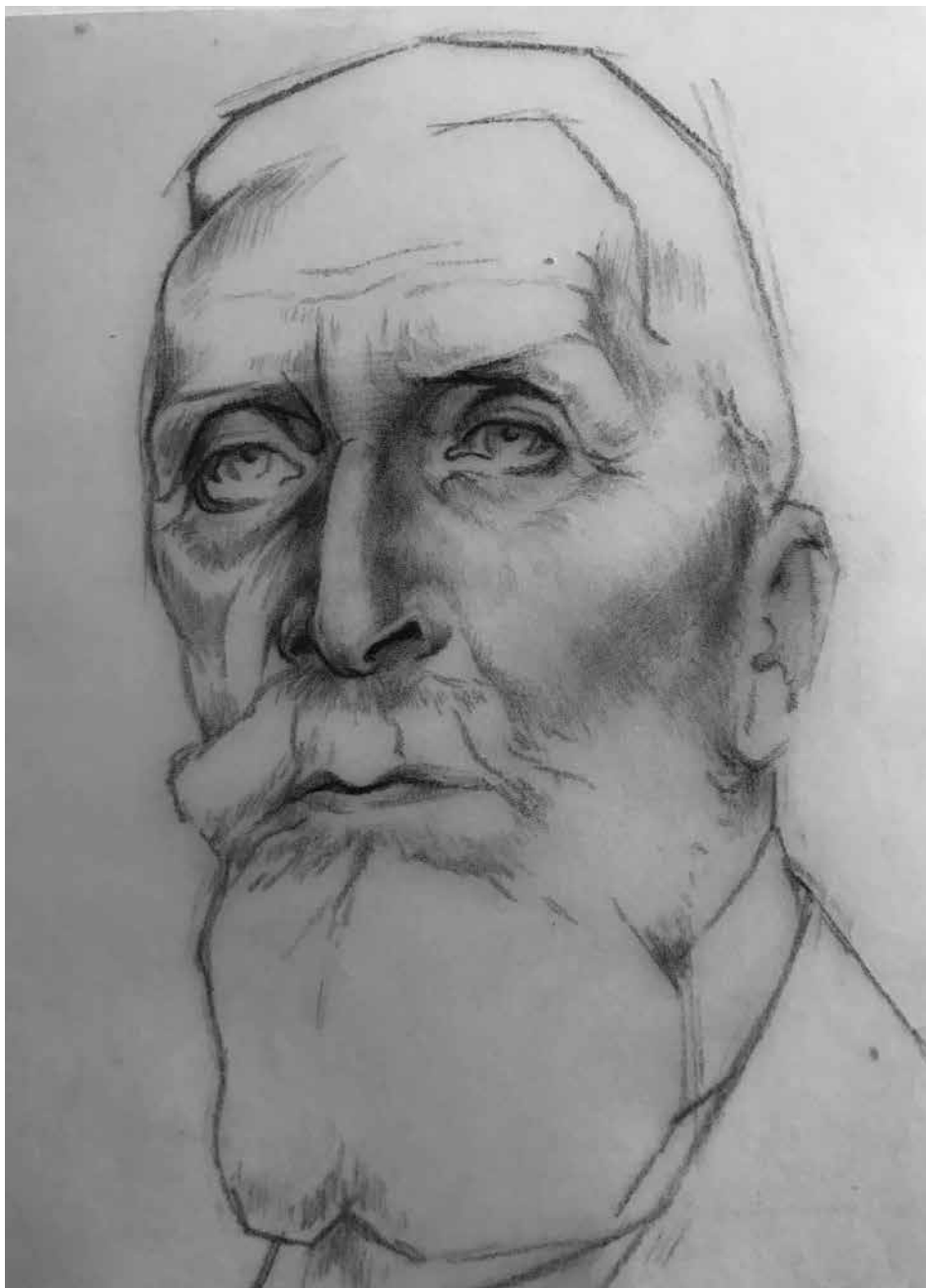

Rózsa Sándor – ceruzarajz 26x18 cm (2015)

Lótanulmány – ceruzarajz 27x13 cm (1989)

Gr. Apponyi Albert – ceruzarajz 25x12 cm (2018)

56-os sorozat VII. – ceruzarajz 40x25 cm (2013)

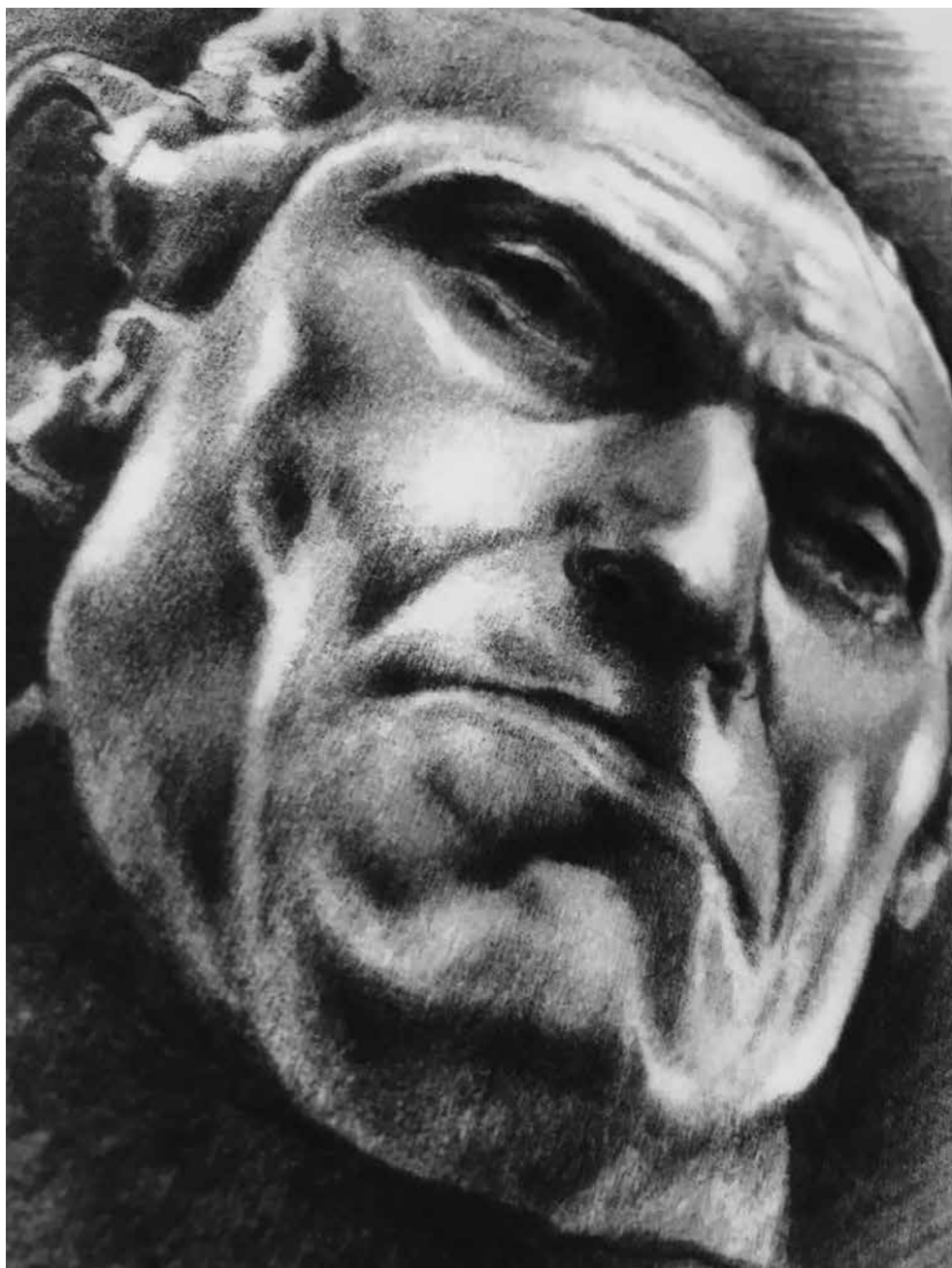
Ady Endre – ceruzarajz 8x6 cm (2001)

Tudósító – ceruzarajz 13x13 cm (2013)

Cilike – ceruzarajz 18x26 cm (2011)

Rodin sorozat II. – ceruzarajz 19x17 cm (1989)

Radnóti Miklós – ceruzarajz 13x10 cm (2001)